

Het gebruik van Europese taalvaardigheidsniveaus voor het beoordelen van taalvaardigheid in Nederlandse en Vlaamse lerarenopleidingen en universitaire taalopleidingen

TON KOET & WILLY WEIJDEMA

In dit artikel doen de auteurs verslag van een onderzoek naar het gebruik van Europese taalvaardigheidsniveaus voor het beoordelen van taalvaardigheid in Nederlandse en Vlaamse tweedegraads opleidingen voor talen docenten en universitaire bachelorsopleidingen talen¹. Zij hebben onderzocht in hoeverre de taalvaardigheidsniveaus van het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader gebruikt worden om het instroomniveau, het niveau na de propedeuse en het uitstroomniveau van de opleiding te bepalen. De gegevens laten zien dat de taalvaardigheidsniveaus van het ERK nog maar weinig gebruikt worden.

Inleiding

INTERNATIONALE STANDAARDEN

Internationale standaarden voor de beoordeling van taalvaardigheid zijn er al jaren. Het meest invloedrijke document is het Common European Framework of Reference: meestal aangeduid als CEF of in het Nederlands als ERK: het Europees Referentiekader. In 1991 kwam een eerste versie uit, maar de officiële versie werd pas tien jaar later gepubliceerd door de Raad van Europa (Council of Europe, 2001).

Het ERK formuleert voor vijf vaardigheden (luisteren, spreken, gesprekken voeren, lezen en schrijven) zes internationale taalvaardigheid niveaus. In Tabel 1 zijn de zes niveaus weergegeven.

Drie 'brede' niveaus	Zes niveaus
A Beginnend taalgebruiker	A1: Breakthrough A2: Waystage
B Onafhankelijk taalgebruiker	B1: Threshold B2: Vantage
C Vaardig taalgebruiker	C1: Effective Operational Proficiency C2: Mastery

Tabel 1: De drie 'brede' niveaus en de zes niveaus van het ERK

Om een verdere verfijning mogelijk te maken, kan ieder van de zes niveaus worden onderverdeeld in twee niveaus als volgt: A1.1, A1.2, B1.1, B1.2 et cetera. Steeds vaker worden in

Nederland deze zes niveaus als uitgangspunt genomen voor het talenonderwijs: in eerste instantie vooral in het beroepsonderwijs. SLO en CITO zijn al sinds 2001 in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bezig om de eindtermen voor het talenonderwijs en de daaruit voortvloeiende eindexamens voor het voortgezet onderwijs te vertalen in termen van het ERK (Noijons en Kuiper, 2006; zie ook <http://toetswijzer.kennisnet.nl/html/ERK/home.htm>).

Het gebruik van internationale standaarden kan grote voordelen hebben, zowel voor docenten als voor studenten. Docenten moeten weten op welk niveau hun studenten zijn en welk niveau bereikt moet zijn aan het eind van de cursus. Voor studenten is het heel nuttig van te voren te weten welk niveau van ze verwacht wordt. Met behulp van schalen en de bijbehorende *can do statements* ('Ik kan ...') kunnen studenten zelf hun niveau inschatten en zo bepalen of een aangeboden cursus voor hen geschikt is. Het gebruik van internationale standaarden gecombineerd met een taalportfolio (Schneider, 2003) kan de autonomie van de leerder bevorderen (Little, 2002).

Speciaal voor aanstaande talen docenten, studenten van de lerarenopleidingen, kan het gebruik van internationale standaarden heel nuttig zijn. Zij zouden in hun opleiding met deze standaarden kunnen leren werken, zodat ze deze in de toekomst met hun leerlingen kunnen toepassen.

Onderzoeksvraag

Men zou verwachten dat de instellingen voor de tweedegraadslerarenopleidingen en de universitaire bachelorsopleidingen taal- en letterkunde alle het ERK zouden gebruiken om het niveau van het studenten te meten. De vraag die wij in dit onderzoek hebben geprobeerd te beantwoorden is: welke tweedegraadslerarenopleidingen in Nederland en

bachelorsopleidingen Talen in Nederland en België stellen expliciet eisen aan de taalvaardigheid in termen van het ERK?

Methode

Hoe hebben we dit onderzocht? We hebben uitsluitend gekeken naar openbare gegevens op websites van de instellingen. We hebben geen toegang gevraagd tot interne websites en we hebben ook niet om gegevens gevraagd aan de opleiders, bijvoorbeeld door een enquête. Het gebruik van internationale standaarden dient onzes inziens openbaar te zijn, zodat studenten een bewuste keuze voor een opleiding kunnen maken en schoolbesturen weten welk niveau ze van afgestudeerden van een bepaalde opleiding kunnen verwachten.

We hebben dit onderzocht voor het instap-, het propedeuse- en voor het bachelorniveau: het uitstroomniveau. De instellingen waarvan we de websites hebben onderzocht staan in Tabel 2 met de gebruikte afkortingen.

Wij hebben in totaal zeventien instellingen onderzocht. Men ziet dat vrijwel alle universitaire instellingen in Nederland en Vlaanderen een website hadden waarop wij als buitenstaander informatie over de inhoud van het onderwijs konden krijgen. Dit gold niet voor alle hogescholen in Nederland. Dit gold voor geen enkele hogeschool in Vlaanderen.

Resultaten

De resultaten vindt u in de Tabel 3. Instellingen die op hun website geen melding maakten van expliciete eisen aan taalvaardigheid in termen van ERK, zijn niet in de tabellen opgenomen.

Drie instellingen: de Hogeschool Arnhem-Nijmegen (HAN), de Hogeschool Rotterdam (HR) en de Hogeschool van Amsterdam vermelden bij taalvaardigheidseisen voor Engels

de niveaus van de University of Cambridge ESOL examens. Deze niveaus zijn te koppelen aan de niveaus van het ERK: zie Tabel 4.

Discussie

Van de zeventien onderzochte instellingen hebben elf op enig moment de verschillende niveaus gedefinieerd in termen van het ERK. Bij Engels gebeurt dat meer dan bij Duits en bij Duits meer dan bij Frans, bij de Nederlandse hogescholen meer dan bij de Nederlandse universiteiten en bij de Nederlandse universiteiten meer dan bij de Vlaamse. Vooral het instapniveau wordt door maar weinig instellingen in termen van het ERK gedefinieerd.

Wat betreft de veronderstelde en/of vereiste niveaus zijn er grote verschillen tussen de instellingen. Opvallend is dat de hogescholen voor Engels dikwijls hogere eisen stellen dan

de universiteiten; bij de andere talen is dit niet het geval. Dit is wellicht te verklaren door de traditie van een aantal tweedegraadsopleidingen; deze opleidingen eisen al jaren het Certificate of Proficiency in English. Bij de aanpassing van de Cambridge ESOL examens aan het ERK is CPE op C2 gesteld.

Helaas is niet duidelijk hoe de taalvaardigheidsniveaus getest worden. Als er iets over testen vermeld wordt, dan zijn dat voor Engels de University of Cambridge ESOL examinations. Nergens wordt melding gemaakt van het gebruik van diagnostische taalvaardigheidstoetsen, gratis beschikbaar op de website van DIALANG. Voor Engels zijn online taalvaardigheidstoetsen voor tweedegraads lerarenopleidingen ontwikkeld door de digitale universiteit, in het kader van het project Webgebaseerde toetsen Basiskennis: <http://www.du.nl/>. Ook deze toetsen worden door de instellingen niet vermeld.

NAAM INSTELLING	AFKORTING
Hogeschool NL Hogescholen in Nederland, tweedegraadslerarenopleidingen	1. Fontys Hogescholen Fontys
	2. Hogeschool Arnhem-Nijmegen HAN
	3. Hogeschool Rotterdam HR
	4. Hogeschool van Amsterdam HVA
	5. Hogeschool Utrecht HU
	6. Noordelijke Hogeschool Leeuwarden NHL
Universiteit NL Universiteiten in Nederland, bacheloropleidingen Taal en Cultuur	1. Radboud Universiteit RU
	2. Rijksuniversiteit Groningen RUG
	3. Universiteit Leiden UL
	4. Universiteit Utrecht UU
	5. Universiteit van Amsterdam UVA
	6. Vrije Universiteit VU
Universiteit B Universiteiten in Vlaanderen	1. Katholieke Universiteit Leuven KUL
	2. Katholieke Universiteit Leuven, campus Kortrijk KULAK
	3. Universiteit Antwerpen UA
	4. Universiteit Gent UG
	5. Vrije Universiteit Brussel VUB

Tabel 2: Onderzochte instellingen

INSTELLING	Engels	Duits	Frans	Spaans	Italiaans
INSTAPNIVEAU					
Hogeschool NL	HAN	C1			
	HU	B1			
Universiteit NL	UL		A2/B2*	A2/B 1*	
Universiteit B	KUL	B1	A1		
PROPEDEUSENIVEAU					
Hogeschool NL	Fontys				A2/B1
	HAN	C1*			
	HR	C1			
	HVA	B2*			
	HU	B2			
	NHL		B1/B2*		
Universiteit NL	RU		B1	B1/B2*	
	UL	B2	B2/C1*	B1/B2*	A2/B1
	UU			A2/B1.2*	A2
	VU	B2			
Universiteit B	KUL	B2	B1		
BACHELORNIVEAU					
Hogeschool NL	HAN	C2			
	HR	C2		B2/C1	
	HVA	C1/C2	C1	B2/C1	
	HU	C1	C1		
	NHL		B1.2/B2/C1*		
Universiteit NL	RU			B2	B2
	UL		C1	B2/C1	
	UU		C1	B1/C1	B2
	VU	C1			
Universiteit B	KUL	C1	B2/C1		

* Een onderscheid wordt gemaakt tussen de receptieve en productieve vaardigheden, waarbij voor de laatste het lagere niveau wordt gevraagd.

Tabel 3: Vereiste taalvaardigheidsniveaus

ERK		Cambridge ESOL examinations (main suite)	
A1	Breakthrough		
A2	Waystage	KET	Key English Test
B1	Threshold	PET	Preliminary English Test
B2	Vantage	FCE	First Certificate in English
C1	Effective Operational Proficiency	CAE	Certificate in Advanced English
C2	Mastery	CPE	Certificate of Proficiency in English

Tabel 4: Relatie tussen ERK en Cambridge ESOL examens

Conclusie

De resultaten van dit onderzoek duiden erop dat de implementatie van het ERK in de lerarenopleidingen en in de universitaire taalopleidingen nog niet ver is gevorderd. Natuurlijk is het mogelijk dat niet onderzochte instellingen al veel verder zijn of dat de onderzochte instellingen verder zijn gevorderd dan ons uit hun websites is gebleken.

LITERATUUR

Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.

Little, D. (2002). The European Language Portfolio: structure, origins, implementation and challenges. *Language Teaching*, 35, 182-189 Cambridge University Press.

Noijons, J., & Kuiper, H. (2006). *De koppeling van de centrale examens leesvaardigheid moderne vreemde talen aan het Europees Referentiekader*.

Verslag van een onderzoek in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Arnhem: CITO.

Schneider, G., & Lenz, P. (2003). *European Language Portfolio: Guide for Developers*. Fribourg: University of Fribourg. Zie ook: http://culture2.coe.int/portfolio/documents_intro/Eguide.pdf.

NOOT

1. Een eerste versie van dit verslag hebben wij gepresenteerd op de ATEE-conference 2005 in Amsterdam: www.atee2005.nl/. Het Engelstalige paper is op deze website gepubliceerd met als titel 'International standards in the assessment of teacher trainees' language proficiency in the Netherlands' (zie www.atee2005.nl/download/papers/50ab.pdf). In deze eerste versie hebben we alleen de opleidingen Engels onderzocht. Voor dit artikel hebben we het onderzoek uitgebreid tot alle talenopleidingen. Met dank aan onze studentassistent Alex Brandsma voor zijn hulp bij het zoeken op internet.

TON KOET is docent Engels. Hij is verbonden aan de Educatieve Hogeschool van Amsterdam (EHvA) en het Instituut voor Lerarenopleiding (ILO) van de Universiteit van Amsterdam. E-mail: a.g.m.koet@hva.nl.

WILLY WEIJDEMA is linguïste. Zij was ICT-coördinator bij de afdeling Talen van de lerarenopleiding EHvA: de Educatieve Hogeschool van Amsterdam. E-mail: w.h.weydema@hva.nl.